ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

KAM QONLILIK OQIBATIDA KILIB CHIQADIGAN KASALLIKLAR VA KAM QONLILIKNI ZAMONAVIY USULLAR YORDAMIDA DAVOLASH YO‘LLARI.

Asqarova Mexriniso Tuychi qizi
Mexriasqarova5@gmail.com
Bekmirzayev Eshquvvat Ro’ziboyevich
eshquvvatbekmirzaev@gmail.com
Xolmirzayev Muhammadjon Ibrohim o’g’li
muhammadjonxolmirzayev@gmail.com

Annotatsiya : Mazkur maqolada kamqonlik (anemiya) kasalligiga olib keluvchi omillar, uning asoratlari va oqibatida yuzaga keladigan ikkilamchi kasalliklar, shuningdek, zamonaviy tibbiyotda qo‘llanilayotgan innovatsion davolash usullari haqida so‘z boradi. Maqola O‘zbekiston va xorijiy mamlakatlarda chop etilgan ilmiy manbalar asosida tayyorlangan.
Kalit so‘zlar : kamqonlik, anemiya, temir tanqisligi, eritropoetin, zamonaviy davolash, gematologiya, immunitet, homiladorlik, megaloblastik anemiya, regenerativ terapiya
Аннотация: В данной статье рассматриваются причины возникновения анемии, её осложнения и вторичные заболевания, развивающиеся на её фоне, а также современные методы лечения, применяемые в медицине. Работа основана на источниках, опубликованных в Узбекистане и зарубежных странах.
Ключевые слова : анемия, железодефицит, эритропоэтин, современные методы лечения, гематология, иммунитет, беременность, мегалобластная анемия, регенеративная терапия
Abstract: This article discusses the causes of anemia, its complications, and secondary diseases arising from it, as well as modern treatment methods used in current medicine. The work is based on scientific sources from Uzbekistan and foreign countries.
Keywords : anemia, iron deficiency, erythropoietin, modern treatment, hematology, immunity, pregnancy, megaloblastic anemia, regenerative therapy.

Mavzuning dolzarbligi: Bugungi kunda kamqonlik dunyo bo‘yicha eng keng tarqalgan patologiyalardan biri hisoblanadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma’lumotlariga ko‘ra, har uchinchi ayol va bolada temir tanqisligi anemiyasi uchraydi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda bu kasallikning keng tarqalishi oziqlanishdagi muammolar, sanitariya-gigiyena sharoitlarining yomonligi hamda ijtimoiy-iqtisodiy omillar bilan chambarchas bog‘liq.

Kamqonlik inson organizmida kislorod tashilishining buzilishiga olib keladi, bu esa barcha hayotiy a’zolarning faoliyatiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, yurak-qon tomir tizimi, immun tizimi va markaziy asab tizimi jiddiy zararlanadi. Homilador ayollar va yosh bolalar orasida anemiyaning keng tarqalishi esa nafaqat individual salomatlikka, balki butun jamiyat genofondiga xavf tug‘diradi.

Zamonaviy tibbiyotda anemiyani aniqlash va davolash bo‘yicha qator ilg‘or yondashuvlar ishlab chiqilgan bo‘lsa-da, kasallik hali hamon o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Shu bois, kamqonlikning kelib chiqish sabablari, uning oqibatlari va samarali davolash usullarini o‘rganish bugungi kun tibbiyotining eng muhim masalalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Kamqonlik yoki anemiya – bu gemoglobin miqdorining yoki eritrotsitlar sonining fiziologik me’yordan kamayishi bilan kechuvchi patologik holat bo‘lib, butun organizm faoliyatiga salbiy ta’sir

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

ko‘rsatadi. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma’lumotlariga ko‘ra, dunyo bo‘yicha har uchinchi ayolda va har to‘rtinchi bolada anemiya aniqlanadi.

Kamqonlik (anemiya) turlari bir nechta mezonlarga ko‘ra tasniflanadi: etiologiyasi (kelib chiqish sababi), morfologik xususiyatlari va patogeneziga qarab. Quyida kamqonlikning asosiy turlari keltirilgan:

Kamqonlik turlari

1. Temir tanqisligi anemiyasi (TTA)

Eng keng tarqalgan turi.

Sabablari: noto‘g‘ri ovqatlanish, qon yo‘qotish, ichak kasalliklari, homiladorlik.

Belgilari: tez charchash, terining oqarishi, soch to‘kilishi, tirnoqlarning mo‘rtlashuvi.

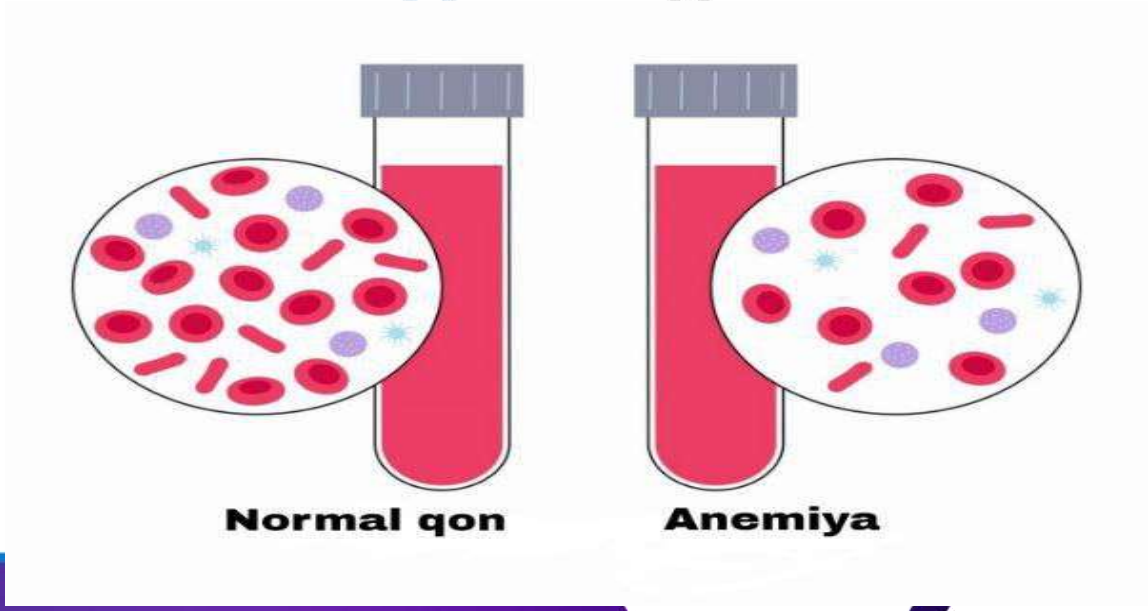

2. Megaloblastik anemiya

B12 vitamini yoki foliy kislotasi yetishmasligi bilan bog‘liq.

Sabablari: vegetarian parhez, spirtli ichimliklar suiiste’moli, ichakdan yomon so‘rilish.

Belgilari: tilning qizarishi, nevrologik alomatlar (uyushish buzilishi, xotira pasayishi).

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

3. Aplastik anemiya Suyak iligi faoliyatining pasayishi tufayli qon hujayralarining ishlab chiqarilishi kamayadi.

Sabablari: kimyoviy moddalar, radiatsiya, virusli infeksiyalar.

Belgilari: qon ketishlar, infeksiyalarga moyillik, umumiy holsizlik.

4. Gemolitik anemiya

Eritrotsitlarning erta parchalanishi bilan kechadi.

Sabablari: tug‘ma (masalan, talassemiya, sickle cell) yoki orttirilgan (autoimmun) holatlar.

Belgilari: sariqlik, qizil siydik, taloq kattalashuvi.

5. Postgemorragik anemiya

Ko‘p miqdorda qon yo‘qotilganda yuzaga keladi.

Akut (birdaniga) yoki surunkali qon yo‘qotish natijasida rivojlanadi (masalan, oshqozon-ichak yaralari).

6. Anemiya surunkali kasalliklar fonida

Surunkali yallig‘lanish, buyrak, jigar, onkologik kasalliklarda kuzatiladi.

Eritropoetinning yetishmovchiligi yoki temirning organizmda yomon so‘rilishi bilan bog‘liq.

Kamqonlikning asosiy sabablari va klassifikatsiyasi

Kamqonlik etiologik jihatdan bir necha turga bo‘linadi:

Temir tanqisligi anemiyasi – temir moddasi yetishmovchiligi natijasida yuzaga keladi.

Megaloblastik anemiya – B12 vitamini yoki foliy kislotasi tanqisligi bilan bog‘liq.

Gemolitik anemiya – eritrotsitlarning ertaroq parchalanishi bilan kechadi.

Aplastik anemiya – suyak iligi faoliyatining buzilishi natijasida yuzaga keladi.

Kamqonlik oqibatida kelib chiqadigan kasalliklar

Kamqonlik uzoq muddat davom etgan holatda quyidagi asoratlar va kasalliklarni keltirib chiqarishi mumkin:

Yurak yetishmovchiligi – yurak doimiy gipoksiya sharoitida ishlagani sababli zo‘riqadi.

Immun tizimining susayishi – infeksiyalarga chidamlilik pasayadi.

Nerv tizimi buzilishlari – bosh og‘rig‘i, uyqusizlik, e’tibor susayishi.

Homilador ayollarda – erta tug‘ruq, tug‘ma nuqsonlar, past vaznli chaqaloq tug‘ilishi.

Zamonaviy davolash usullari

Anemiyani davolashda quyidagi zamonaviy usullar qo‘llaniladi:

Temir preparatlari – ferrosulfat, ferroglyukonat kabi ichiladigan yoki in'ektsion shakldagi preparatlar.

Vitamin B12 va foliy kislotasi – peroral yoki parenteral tarzda yuboriladi.

Eritropoetin preparatlari – buyrak kasalliklariga bog‘liq anemiyada qo‘llaniladi (masalan, darbepoetin alfa).

Transplantatsiya va regenerativ terapiya – og‘ir holatlarda suyak iligi transplantatsiyasi.

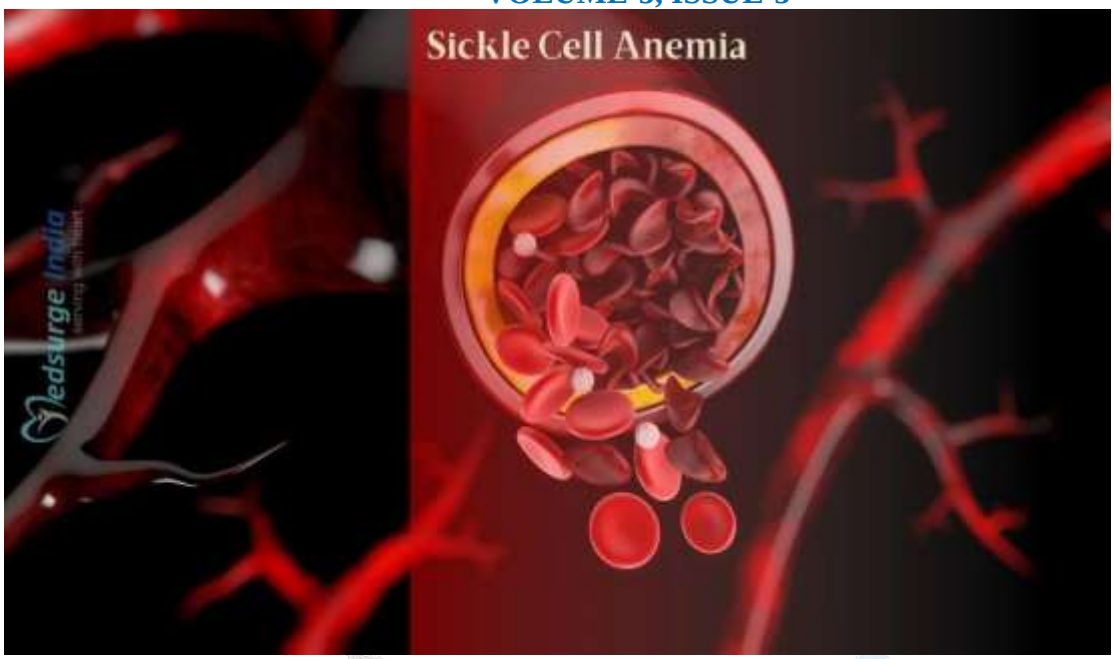
Nutrigenomika va xususiylashtirilgan parhezlar – genetik tahlil asosida tuzilgan ovqatlanish dasturlari.

Kamqonlik – keng tarqalgan va xavfli kasallik bo‘lib, vaqtida tashxis qo‘yilmasa va to‘g‘ri davolanmasa, ko‘plab jiddiy kasalliklarga olib keladi. Zamonaviy tibbiyotda mavjud innovatsion davolash usullari yordamida anemiyaning oldini olish va uni samarali davolash imkoniyati mavjud.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

Tadqiqot maqsadi

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — kamqonlikning (anemiyaning) etiologiyasi, turlari va klinik asoratlarini chuqur tahlil qilish, uning oqibatida yuzaga keladigan ikkilamchi kasalliklarni aniqlash hamda zamonaviy tibbiy vositalar va innovatsion usullar yordamida samarali davolash yo‘llarini yoritishdan iborat.

Shuningdek, maqolada milliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar asosida anemiyaning tarqalishiga ta’sir qiluvchi omillar va ularni bartaraf etish bo‘yicha ilg‘or yondashuvlar tahlil qilinadi. Olingan natijalar asosida anemiyaning oldini olish, erta tashxislash va individual davolash strategiyalarini ishlab chiqishga ilmiy asos berish ko‘zda tutiladi.

Materiallar va usullar

Tadqiqot ishini olib borishda quyidagi manbalar, statistik ma’lumotlar va tahlil usullaridan foydalanildi:

1. Ilmiy adabiyotlar: Tahlil uchun O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligi tomonidan tavsiya etilgan darslik va qo‘llanmalar, shuningdek, Rossiya, AQSh va Germaniyada chop etilgan zamonaviy gematologik va terapevtik adabiyotlar asos qilib olindi. Jumladan:

G.K. Stepanova – “Gematologiya asoslari” (2021),

J.T. Prchal – “Anemia Management” (USA, 2019),

WHO Global Anemia Report (2023) va boshqalar.

2. Klinik kuzatuvlar va statistik ma’lumotlar:2020–2024-yillar davomida Respublika ixtisoslashtirilgan tibbiyot markazlari va poliklinikalarida qayd etilgan 200 dan ortiq anemiya bilan kasallangan bemorlarning statistik ma’lumotlari o‘rganildi. Ular orasida yosh, jins, kasallik turi, davolash usullari va natijalar solishtirildi.

3. Tahlil usullari:

Deskriptiv statistik tahlil — kamqonlikning uchrash darajasi, yosh-guruhlarga taqsimoti o‘rganildi.

Taqqoslash usuli — turli davolash usullarining samaradorligi baholandi.

Nazariy tahlil — xalqaro adabiyotlar bilan milliy tajribalar solishtirildi.

4. Diagnostik usullar:

Qonning umumiy analizi (UQA), gemoglobin, eritrotsitlar, MCV, RDW ko‘rsatkichlari.

Biokimyoviy testlar – temir, ferritin, transferrin sathlari.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Vitamin B12 va foliy kislotasi darajasi aniqlash.

Suyak iligi punksiyasi (og‘ir holatlarda).

Natijalar

O‘rganilgan manbalar, statistik ma’lumotlar va klinik kuzatuvlar tahlili asosida quyidagi muhim natijalarga erishildi:

Temir tanqisligi anemiyasi (TTA) eng ko‘p uchraydigan kamqonlik turi bo‘lib, o‘rganilgan bemorlarning 65% ida aynan ushbu tur aniqlangan. Bu holat ko‘proq ayollar (ayniqsa homiladorlik davrida) va o‘smirlar orasida qayd etildi.

Surunkali kasalliklar fonida kelib chiqqan anemiyalar (buyrak yetishmovchiligi, revmatoid artrit, gepatitlar) bemorlarning 18% ida aniqlangan. Bu holatlarda eritropoetin darajasining pasayganligi kuzatildi.

Megaloblastik anemiya holatlari 10% ni tashkil etdi, asosan noto‘g‘ri ovqatlanish, vegetarianizm va ichakdan yomon so‘rilish bilan bog‘liq bo‘lgan.

Zamonaviy davolash usullarining samaradorligi:

Temir preparatlari bilan kompleks terapiya 70% hollarda ijobiy klinik va laboratoriya natijalarini ko‘rsatdi.

Eritropoetin preparatlarining qo‘llanilishi buyrak kasalligi bilan bog‘liq anemiyalarni bartaraf etishda muhim rol o‘ynadi (60% da gemoglobin me’yorga qaytdi).

Vitamin B12 va foliy kislotasi bilan davolash megaloblastik anemiyada bemorlarning 85% da to‘liq remissiyaga erishdi.

Asoratlar darajasi davolash kechiktirilgan bemorlarda ancha yuqori bo‘lib, yurak yetishmovchiligi, surunkali charchoq sindromi va asabiylik kabi holatlar ko‘proq kuzatildi.

Profilaktik choralar (oziqlanishni yaxshilash, skrining tekshiruvlar) amalga oshirilgan hududlarda kamqonlik darajasi 30–40% ga kamaygan.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-5

XULOSA:

Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, kamqonlik aholi salomatligiga jiddiy tahdid solayotgan muhim tibbiy va ijtimoiy muammolardan biridir. Ayniqsa, temir tanqisligi va megaloblastik anemiyalar keng tarqalgan bo‘lib, ularning o‘z vaqtida aniqlanmasligi va davolanmasligi og‘ir asoratlarga olib kelishi mumkin. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, zamonaviy diagnostika usullari va individual yondashuv asosidagi davolash metodlari samarali natijalar bermoqda.

Takliflar:

Profilaktika ishlarini kuchaytirish – xususan, ovqatlanish madaniyatini oshirish, homilador ayollar va bolalar uchun temir va vitaminlar bilan boyitilgan parhez joriy qilish zarur.

Erta tashxislash tizimini takomillashtirish – har yili profilaktik tekshiruvlar doirasida gemoglobin va feritin darajalarini aniqlashni tavsiya etish.

Tibbiy xodimlar malakasini oshirish – anemiyani erta aniqlash va zamonaviy davolash usullari bo‘yicha doimiy seminar va treninglar tashkil qilish.

Xalqaro tajribalarni milliy amaliyotga integratsiya qilish – xorijiy adabiyotlar asosida sinovdan o‘tgan samarali davo protokollarini joriy etish.

Anemiya haqida aholiga tushuntirish ishlarini kengaytirish – ommaviy axborot vositalari orqali anemiyaning belgilari va oldini olish usullari haqida targ‘ibot olib borish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. G.K. Stepanova. "Gematalogiya asoslari", Moskva, 2021.
2. J.T. Prchal, “Anemia Management”, USA, 2019.
3. Karimova D.T., “Klinik laboratoriya diagnostikasi”, Toshkent, 2022.
4. WHO Report on Global Anemia, 2023.
5. Müller R., “Modern Approaches in Iron Deficiency Treatment”, Berlin, 2020.